

הנושא **בשבוע שעבר** נסב על קביעת הרמב"ם שכל מקום שנזכר חרון אף הרי הוא בעבודה זרה בלבד. טיפלנו בחרון אף המופיע בחטאה של מרים, ושאלנו לגבי חטא המרגלים.

תודה לכולם על התשובות: הגיעו עשרות רבות, וכמובן שלא יכלתי לענות לדוא"ל. חלקכם הקטן נענה לכתוב בדפי הויקי של "שבעלפדיה", חלקכם נמנע אם מפני שזה נוח להשיב לדוא"ל יותר מאשר לכתוב בדף השיחה, אם מפני שיש מי ש"אימתא דציבורא" (פחד קהל) מוטלת עליו – לשם כך, אפשר להירשם שם בכינויים ולא דוקא בשם האמיתי. הפעם, אם תרצו להגיב – נא כתבו ישירות רק לדף השיחה. כל ההפניות – מתוך מהדורה שלישית (ולבקשת המכותבים – הוספנו מספרי עמודים).

אם כן, מה היה בפרשת המרגלים שגרר חרון אף כה גדול, שלדעת הרמב"ם נזכר רק במקום שבו יש חטא של עבודה זרה? חלק מהדברים שנכתבים להלן – הינם סיכום תשובותיכם, וחלקם פיתוח. חשוב לציין את ספרו המשובח של הרב יונתן בלס שליט"א "מנופת צוף", כשמו כן הוא, ובו עיונים על מורה הנבוכים וסקירת סתירותיו. אף הוא עסק בשאלה המוזכרת כאן, וחלק מהדברים הכתובים כאן חופפים. הספר מומלץ ביותר.

אפשר כמובן לומר שהרמב"ם דיבר בדרך הכללה, אף שלעיתים אפשר לומר כך, נדמה לי כי יש כאן עניין עמוק יותר, ביחוד לנוכח האזכור המשולש של חרון אף ה'.

הנה כמה היבטים, המובאים כאן בתמציתיות, שלא להכביד.

1. לשון הרע – כפירה בעיקר "עוד אמרו חכמים: כל המספר בלשון הרע, כאלו כפר בעקר, שנאמר: "אשר אמרו ללש'נו נגביר, שפתינו אתנו, מי אדון לנו?" ... ול'א נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד" (דעות ז, ג.ו. עמ' 53-54).

אך נראה שיש פה משהו יותר עמוק, שהולך ומצטבר:

2. אי אמונה בדברי ה' הסיבה הפשוטה והברורה מתוך הפסוקים: "ויאמר ה' אל משה עד אנה ינאצוני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבם". אי העלייה לארץ – היא חוסר אמונה בה'. להלן יתבררו הדברים יותר.

3. מעלת ארץ ישראל מתוך הלכות מלכים פרק ה, הלכה יב (עמ' 1237): לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפלו בעיר שרבה גוים, ואל ידור בחוצה לארץ, ואפלו בעיר שרבה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאלו עובד עבודה זרה, שנאמר: "כי גרשוני היום מהסתפח

בְּנִחַלֹּתַי, לֵאמֹר לֵךְ עִבְדֵּנִי אֲלֵהֶם אֲחֵרִים" (שמואל א כו, יט), וּבְפָרְעָנוֹת הוּא אֹמֵר: "וְאֵל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל לֹא יִבְאוּ" (יחזקאל יג, ט).

4. **חטא ביד רמה שקול לחטא עבודה זרה** זו הנקודה המעניינת ביותר, המסכמת את מה שנאמר לעיל, ואותה מפתח הרמב"ם לתפיסה:

דברי החוטאים: "ויאמרו איש אל אחיו **ניתנה ראש** ונשובה מצרימה" (במדבר יד, ד).

ודברי הרמב"ם: "מו"נ ג, מא (תרגום מו"ר הרב קאפח): "... הדרגה הרביעית והחמורה בעבירות על התורה: **אבל עושה ביד רמה, הוא המזיד המתחצף ומתפרץ ועובר בפרהסייה**, וכאילו אינו עובר לעצם התאוונות או להשגת מה שמנעה אותו התורה מלהשיגו מחמת רוע מידותיו בלבד, אלא מפני שהוא **מתנגד לתורה ומתקומם נגדה**, ולפיכך אמר עליו את ה' הוא מגדף, והוא נהרג בלי ספק. ודבר זה לא יעשנו עושהו **אלא מתוך השקפה שנתגבשה לו להתקומם בה נגד התורה**, ומשום כך בא הפירוש המקובל '**בעבודה זרה** הכתוב מדבר', לפי שהיא ההשקפה הנוגדת את יסוד התורה... וכך הוא הדין לדעתי בכל עברה הנראה ממנה סתירת התורה וההתקוממות נגדה.

ואפילו אכל לדעתי אדם מישראל בשר בחלב, או לבש שעטנז, או גילח פאת ראש מתוך בזיון וזלזול מחמת השקפה המתפרש ממנה שאינו מאמין אמתת התורה הזו, הרי זה לדעתי "את ה' הוא מגדף", ונהרג כהריגת כופר, לא הריגת עונש. כאנשי עיר הנדחת שנהרגים הריגת כפירה לא הריגת עונש, ולפיכך ממונם נשרף ואינו ליורשיהם כשאר הרוגי בית דין. וכך אני אומר גם על **ציבור מישראל** שהסכימו לעבור על איזו מצווה שתהיה, ועשו ביד רמה, הרי אלו נהרגים כולם".

וחומרת העברות של העושה ביד רמה – מפורטת בעבודה זרה וחקות הגויים, ב, ה (עמ' 64). "וְכֵן הַמִּינִים מִיִּשְׂרָאֵל – אֵינָן כִּי־יִשְׂרָאֵל לְדַבֵּר מִן הַדְּבָרִים, וְאֵין מְקַבְּלִים אוֹתָם בְּתִשְׁבּוּבָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל בְּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן, וְלֹא יִשְׁיִגוּ אַרְחוֹת חַיִּים" (משלי ב, יט). וְהַמִּינִים הֵם הַתָּרִים אַחַר מַחֲשָׁבוֹת לִבָּם בְּסִכְלוֹת בְּדַבְּרִים שֶׁאֲמָרְנוּ, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ עוֹבְרִים עַל גּוֹפֵי תוֹרָה לְהַכְעִיס בְּשֵׂאֵט בְּנֶפֶשׁ בְּיַד רְמָה, וְאוֹמְרִים שֶׁאֵין בְּזָה עוֹוֹן"

ובהלכות תשובה ג, יא (עמ' 81): הָעוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת בְּיַד רְמָה כִּיהוֹיָקִים – בֵּין שֶׁעָשָׂה קְלוֹת בֵּין שֶׁעָשָׂה חֲמוּרוֹת, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מַגְלָה פְּנִים בְּתוֹרָה', מִפְּנֵי שֶׁהֵעִז מִצַּחוֹ וְגִלָּה פְּנָיו, וְלֹא בּוֹשׁ מִדְּבָרֵי תוֹרָה. בְּלִשׁוֹן פְּשוּטָה: יֵשׁ לְהַבְחִין בֵּין מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דְּבַר הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ תְּאוּוָה, נוֹחוֹת אוֹ קְלוֹת לְבִין מַעֲשֵׂה שֶׁל הַתְּרֵסָה וּפּוֹמְבִיּוֹת, אִפִּילוֹ עַל מִצְוֹת קְלוֹת. חֲטָאֵי הָאֲחֵרוֹנִים – שׁוֹרְשָׁם בַּעֲבוּדָה זְרָה.

נדמה כי בכך, מלמד הרמב"ם תפיסה חשובה, וכפי שמדגיש לא פעם: "כי חשוב אצלי להסביר יסוד מהיסודות יותר מכל דבר אחר שאני מלמד".

שבוע טוב, יוחאי מקבילי מפעל משנה תורה

